

Haáz Rezső Múzeum 2008 Székelyudvarhely

A székelyudvarhelyi Haáz Rezső Múzeum
az egykori Udvarhelyszék néprajzi,
helytörténeti, képzőművészeti és
természetrajzi múzeuma

www.hrmuzeum.ro

A város tudományos-művelődési intézményeinek legrégebbikeként jegyzett múzeum történetét a XVIII. század második felétől követhetjük nyomon. Gróf Bethlen János udvarhelyszéki főkapitány által alapított Református Kollégium könyvtárának első, 1797-ből fennmaradt leltárkönyve (*Protocollum*) a bizonyíték arra, hogy a könyvtár mellett már lerakták a régiség-, az érem- és az ásványtár alapjait. Ugyanakkor már létezett a fizikai-természetrajzi szertár, a csodás természeti ritkaságok, a klenódiумok, a zászlók, valamint a támogatók címereinek kollekcója. Az 1848–49-es forradalom és szabadságharcot követő katonai megszállás, s a világháborúk viszontagságai jelentős károkat okoztak a gyűjteményekben, de lassú gyarapodásuk töretlen maradt. Haáz Rezső kollégiumi rajztanár által létrehozott népművészeti gyűjtemény közel négyezer tárgya megvetette az önálló múzeum alapjait, s ezek mindmáig a tárgyállomány felbecsülhetetlen részét képezik.

A kollégiumi gyűjtemény 1913-ban vált nyilvánossá. 1950-ben rajoni státusza révén az államilag fenntartott intézmények sorába került, saját székházat azonban csak 1968-ban kapott. Egy évtizeddel később újabb ingatlant mondhatott magáénak, amely lehetővé tette egy állandó képtár létrehozását. Újabb jelentős gyarapodásra a XX. század végéig kellett várni: 1990-ben újra egyesült a város muzeális jellegű – több mint 80.000 kötetes – Tudományos Könyvtárával, amelyből egykor a múzeum maga is kinőtt. A folyamatos gyarapodás szándékát a Szejkefűrdőn felépített *Székelyföld fürdő- és ásványvízmúzeuma* is példázza.

Állandó kiállítások:

- Udvarhely művelődéstörténete (helytörténeti kiállítás)
- A Székelyföld virágai (néprajzi kiállítás)
- Állandó Képtár (Korunk Galéria, Barabás Miklós hagyaték)
- Bányai János emlékszoba
- Tompa László emlékszoba
- Orbán Balázs sírjához vezető székelykapu gyűjtemény (Szejkefűrdő)
- Székelyföld fürdő- és ásványvízmúzeuma (Szejkefűrdő)
- Tamási Áron emlékház (Farkaslaka)
- Felső Nyikó menti székely tájház (Székelyszenlélek)
- Orbán Balázs emlékszoba (Lengyelfalva)

Gyűjtemények:

A **régészeti gyűjtemény** kezdetben főként a régi pénzekre és érmékre korlátozódott, de ma már szép számban megtalálhatók a különféle őskori kultúrák kerámialeletei, pattintott és csiszolt kőeszközei, illetve fémtárgyai: kovapengék, kőbalták, réz csákányok, bronz tokosbalták és fokosok. Az elmúlt évek ásatásai jelentős mértékben gyarapították a gyűjteményt, új ismeretekkel gazdagították Udvarhelyszék egyháztörténetét.

A **történelmi gyűjtemény** a térség múltját dokumentáló tárgyakat összesíti. Kiemelt jelentőséggel bírnak a székelyudvarhelyi céhes közösségi élet emlékét őrző tárgysorozatok, valamint a városban, a XVI. századig visszanyúló felekezeti oktatás didaktikai eszközei.

A **néprajzi gyűjtemény** átfogó, színes képet nyújt Udvarhelyszék hagyományos tárgyi kultúrájáról. Jelentős a Homoród menti festett bútórészek állomány, a tradicionális kézműves foglalkozáskörök eszközkészlete, valamint a népi kerámia- és textilállomány.

A múzeum **természetrajzi gyűjteményének** jelentős részét Bányai János geológus adománya teszi ki. Az állományt préselt növények, kővületek, valamint kitömött madarak és emlősök alkotják.

1978 októberétől, a képtár létesítésével a **képzőművészeti gyűjtemény** is állandó székhellyel rendelkezik. Az állomány az egykori Református Gimnázium tulajdonából, a Korunk szerkesztőségétől kapott anyagból és különböző képzőművészeti értékekkel bíró adományokból tevődik össze.

A **Tudományos Könyvtár** nem csak könyvtári szolgáltatást nyújt. Számos olyan régi nyomtatványt is őriz, amelyek irodalomtörténeti, helytörténeti és művelődéstörténeti kutatások elengedhetetlen forrásaiként szolgálhatnak. Napjainkban a könyvtár állománya meghaladja a 80 000 kötetet.

Intézményünk a múzeumi alaptevékenység (állománygyarapítás, kiállítás-szervezés) mellett, nagy hangsúlyt fektet saját kutatásainak lebonyolítására. A kutatási eredményeket főként a **Múzeumi Füzetek** sorozatban teszi közzé. Éves rendszerességgel megrendezésre kerül az Erdélyi Magyar Restaurátorok Továbbképző konferenciája, melynek előadásanyaga az **ISIS. Erdélyi Magyar Restaurátor Füzetek** periodikában jelenik meg.

„Nem épen felesleges magyarázatok az év mind a 12 hónapjához.

Mi a tizenkét hónapot illeti, ezek elnevezéseire nézve a kalendárium-csináló némi magyarázattal tartozik. A hónapokra nézve, a régi diák nevek mellett, első helyen jegyeztetik fel e naptárban e hónapoknak újabb időben használtatni szokott magyar neve. Ennek, nyájas olvasók, meg van a maga igen helyes oka. Az esztendőt diáknak más néven híjják mint magyarul, a hetet szinte másón, a napot szinte másón, s így következetes ember nem könnyen láthatja által, miért kellene nekünk épen a hónapok neveire nézve saját nyelvünket megtagadnunk, s azokat diák névvel nevezgetnünk, és pedig oly diák névvel, melyet a naptárak forgatói közül olykor századik is alig ért. Hiszen a hónapok nem csak a római népnek s a diák embereknek voltak sajátai, hanem minden más nemzetnek, s így a magyaroknak is, mi oknál fogva a mi magyar hónapjainkra diák neveket erőszakolni épen annyi, mintha mi viszont azt akarnók, hogy a diák a mi nyelvünkől kölcsönözze a napok neveit.

De ezenfelül az illy januarius, februarius, stb. elnevezések mai világban egészen czél- és jelentéktelenekké lettek, mellyeket senki sem ért. Ki volt az a J a n u s , mit tesz az a februo stb., mind ezt igen kevesen tudják. . . Kellott tehát a hónapok számára oly magyar nevekről gondoskodni, mellyeket mindenki megértsen, melyek a magyar naptár forgatóira nézve czélszerűek és jelentékenyek legyenek, s mellyeket épen e jeles tulajdonságuknál fogva minden ember hajlandó legyen elfogadni.

És akadtak tudomány-és nyelvismerők, kik erről gondoskodtak. Kunoss Endre és Vajda Péter, két elhunyt és szép tehetségű szorgalmas magyar írók, voltak sok év előtt elsők, kik a hónapok diák neveit olyképen javasolák kiküszöböltetni, hogy helyökbe nem csak új, hanem egyszersmind czélszerű s jelentékeny magyar nevek állíttassanak. S e jó törekvésük nekik oly jelesül sikerült, hogy szörfűkészesök után most a magyar nyelvben a hónapoknak oly helyes jelentésű neveik vannak, millyenekkel, tudtunkra, semmi más nyelv nem dicsekedhetik, s mellyek mellett a diák hónap-nevek messze hátra maradnak.

Kitünő jó tulajdonuk a hónapok ezen magyar neveiknek az, hogy azok könnyen emlékezetben tarthatók, hogy a tudomány forrásából vannak merítve, s hogy az embert azonnal tájékozzák arra nézve, mellyik évszakban kell egyik, vagy másik hónapnak előfordulni... S ezt a diák elnevezés nem teszi. Mert mondja nekem valaki, hogy: december, a világért sem fogom megmondhatni, télen van-e e hónap vagy nyáron, vagy mondja nekem, hogy: majus, szinte nem találhatom ki, tavaszkor van-e e hónap vagy őszer, ha csak előbb százszor meg nem tanított rá apám vagy tanítóm; s végre akkor sem fogok egyebet tudni, mint: hogy december — december, és majus — május, legfőlebb ez utóbbinál a májos hurkára gondolok, a mit minden esetre télen szoknak készíteni, nem pedig tavasz utóján.

De ha azt mondja nekem valaki: tavasz hó, nyárhó, ősz hó, tél hó, akkor első hallásra belátom, minden további magyarázat és fejtörés nélkül, hogy a nevezett hónapok elseje tavaszra, a másik nyárra, a harmadik őszerre, a negyedik télre esik, s nem megfordítva.

S ha továbbá ugyanazon okos ember azt fogja nekem mondani: tavaszelő, tavasz hó, tavaszutó, első hallásra belátom, minden további magyarázat és fejtörés nélkül, hogy az első hónapnak tavasz elejére, az utolsónak...”

Népszerű Naptár : Mind azok használatára, a kik az 1850. év után Magyarhonban még magyarokul megmaradtak. 1851.

Februarius, böjtelőhava, télutó, van 28 napja.